

Työperäinen muuttoliike Ukrainasta

Marraskuussa 2013, sen jälkeen kun Ukrainan ja EU:n vapaakauppasopimussuunnitelmat kariutuivat, Euromaidan-joukkomielenoitukset maan nykyistä hallintoa ja sen harjoittamaa demokraattisia vapauksia rajoittavaa politiikkaa vastaan valtasivat koko maan. Monille mielenosoittajille Ukrainan ”Eurooppalaisen identiteetin” osoittaminen merkitsee ratkaisua maan suurimpiin ongelmiin, kuten korruptioon, heikkoon taloustilanteeseen ja hallinnon tehottomuuteen. Toisille taas pääasiana oli vastustaa yhteyksien palauttamista entisten neuvostotasavaltojen välille Venäjän luotsaaman tulliliiton avulla.

Huomattava osa Ukrainan kansalaisista on integroitunut sekä eurooppalaisille että venäläisille työmarkkinoille. Ukrainan väestönosat saattavatkin nähdä hyvin eri tavoin ne lainsäädännölliset muutokset, jotka lähentäisivät maata joko EU:hun tai Venäjään. Venäjällä työskentelevien ansioista riippuvaiset perheet tukevat todennäköisesti tiiviimpiä suhteita näiden kahden valtion välille, kun taas Ukrainan länsiosissa väestö pitää yleensä parempana EU-integraatiota.

Ukrainan alhainen palkkataso ja kova kilpailu hyvin palkatuista työpaikoista edistivät työperäistä muuttoliikettä. Nuoriso, tuo toisaalta joustavin ja liikkuvaisin demografinen ryhmä ja toisaalta myös sosiaalisesti ja taloudellisesti alhaisimmalla tasolla, hakee yleensä hanakimmin töitä maan rajojen ulkopuolelta. Tutkimusten mukaan 21–30 -vuotiaiden ikäryhmä muodos-

taa 20,4 % Ukrainan koko muuttoliikkeestä, ja 31–35 -vuotiaiden ryhmä muodostaa noin 11,1 %. Näiden ryhmittymien sisällä koulutetut ja pätevät nuoret ovat suurin ryhmä: 36,7 %:lla on yliopistotutkinto, 36,5 %:lla keskiasteen tutkinto ja ammattitutkinto, 24,9 %:lla yläaste- tai lukiotutkinto ja 0,9 %:lla yliopisto-opinnot ovat kesken.

Länsi- ja Itä-Ukrainan alueiden historialliset ja kulttuuriset erityispiirteet määrittävät niiden eroja monessa suhteessa, ja tämä koskee myös työperäistä liikkuvuutta. Alueiden välillä ei ole merkittäviä taloudellisia tai hyvinvointitasoon liittyviä eroja. Keskipalkat eivät poikkeaa jyrkästi toisistaan, vaikka joitakin eroja paikallistalouksien välillä on. Itä-Ukraina on teollistuneempi ja kaupungistuneempi kuin Ukrainan länsiosa. Niinpä idän ja lännen välinen ero koskee vähemmän etnisiä identiteettejä ja enemmän kansalaisuuteen liittyviä kysymyksiä, poliittisia ja kulttuuriin liittyviä kokemuksia, jotka vaikuttavat asukkaiden maailmankatsomuksiin, identiteetteihin ja poliittisiin valintoihin. Länsi-Ukrainaa pidetään yleensä alueena, jossa Ukrainaa äidinkielenään puhuvien osuus on suurin, samoin on havaittavissa vahva Ukrainan nationalismiin painottuva kansallistunne erityisesti Ukrainan länsirajaa myötäilevällä alueella, joka liitettiin muuhun Ukrainaan 1940-luvulla eikä sen vuoksi kokenut pakotettua teollistumista Neuvostoliiton alkuvuosina. Itä-Ukraina puolestaan teollistui

voimakkaasti, ja 1800-luvun lopulla ja toisen maailmansodan jälkeen monia uusia kaupunkeja perustettiin hiili- ja mineraalikaivosten ja suurten voimaloiden lähelle. Suuri nälänhätä vuosina 1932–1933 sekä toisen maailmansodan yhteydessä pienensi maanviljelijäväestöä huomattavasti, ja näiden tilalle muutti asiantuntijoita ja työläisiä muista Neuvostoliiton osista.

Ukrainan virallisten tilastojen mukaan Venäjällä työskentelee noin 100 000 kansalaista, epäviralliset arviot nousevat noin miljoonaan ukrainalaiseen. Vielä suurempi osuus maan kansalaisista työskentelee lännessä. Työllisyysrakenteissa Venäjällä ja EU:ssa työskentelevien ukrainalaisten välillä on suuria eroja. Kyselytutkimusten mukaan erityisesti kaksi Venäjän talouden alaa houkuttelee valtaosan ukrainalais-työntekijöistä: rakennustyö 38,7 % ja kauppa 33,5 % kaikista ukrainalaisista työntekijöistä. EU:ssa valtaosa ukrainalaisista työntekijöistä (n. 41 %) tekevät kotitaloustöitä, kun taas 36 % työskentelee rakennusalalla. Ukrainalaiset ovat suurin työperäisen muuttoliikkeen ryhmä Puolassa. Voidaan olettaa, että EU:n viimeisin talouskriisi vaikutti huomattavasti ainakin niihin ukrainalaisiin jotka työskentelevät rakennusalalla Länsi-Euroopassa. Alhaisen statuksen taloustyö kärsi oletettavasti vähemmän talouden notkahduksesta. Nämä toimet saattavat olla vähemmän houkuttelevia paikalliselle työväestölle, ja siksi niihin palkataan usein maahanmuuttajia Ukrainasta tai muualta. Työmarkkinoiden erityispiirteet määrittävätkin usein sukupuoleen kytkeytyviä eroja itään ja länteen suuntautuvassa työperäisessä muuttoliikkeessä. EU:ssa työskentelevien joukko jakaantuu miltei tasan miehiin ja naisiin, kun taas ukrainalaiset työntekijät Venäjällä ovat pääosin miehiä. Tämä sukupuolittunut muuttoliike saattaa vaikuttaa sosiaalsiin, perheeseen ja lastenkasvatukseen liittyviin ongelmiin, erityisesti läntisen Ukrainan pikkukaupungeissa ja maaseutuyhteisöissä.

Kulttuuritekijät ovat merkittäviä työperäisen muuttoliikkeen painotuksissa, ja ne korostavat ajatusta, jonka mukaan venäjää puhuvien nuorten työntekijöiden kokemukset ja pyrkimykset eroavat äidinkielenään ukrainaa puhuvien joukosta. Paremman työpaikan tavoittelu kannustaa valtaosaa nuorista kokeilemaan onneaan ulkomailla ja muuttamaan toiseen maahan joko pysyvästi tai tietyksi ajanjaksoksi. Ukrainassa tehdyn verkkokyselyn tulosten mukaan n. 45 % Itä-Ukrainan ja 39 % Länsi-Ukrainan nuorista on kiinnostunut muuttamaan ulkomaille pysyvästi. Kiinnostavasti Itä-Ukrainan nuoret ovat hieman enemmän innostuneet muuttamaan pysyvästi, kun taas Länsi-Ukrainan nuoret pitävät parempana väliaikaista muuttoa.

Ehkä nuoret venäjää puhuvat kyselyyn vastanneet pitävä Venäjää kiinnostavimpana liikkuvuuskohteena ja luontevana asuinpaikkana tulevaisuudessa, mikäli he päättävät muuttaa Ukrainasta pois. Heidän äidinkieltensä on venäjä, ja heillä on usein Venäjällä jo sukua tai ystäviä. Länsi-Ukrainan nuorille kulttuurinen integraatio länsimaihin saattaa muodostua suuremmaksi ongelmaksi, ja heillä ei yleensä ole alueella tukipisteitä helpottamassa prosessia.

A r s e n i S v y n a r e n k o

Kirjoittaja on Ukrainaan ja nuorisotutkimukseen erikoistunut tutkija, Tampereen yliopiston jatko-opiskelija.